

Ігорьок Мережка

Панас Висікан

Хоч це, друзі, було й давно, але таки правда.

Одного разу, в неділю, мама послала мене в магазин купити хліба. Надворі була зима і йшов сніг.

"Одягну, — думаю, — старе пальто, щоб нового не намочило снігом, і стару шапку". Одягнувся я і вийшов надвір.

Холодний вітер відразу обійняв мене з усіх боків. Я швидко перебіг вулицю, заходжу в магазин. Бачу, черга велика. "Е,— думаю,— тут треба якось пробратись ближче до каси, бо сьогодні неділя і хлопці всі виїдуть на лижах за місто, збудують трамплін без мене і будуть спускатися. Треба поспішати!"

Пригнувся я, проліз до самого віконця, де вибивали чеки, і хотів уже подавати гроші, аж чую: хап мене хтось за руку. Оглянувся я, бачу — стоїть височезний чоловік з чорними вусами, у волохатій, як лелече гніздо, шапці і суворо дивиться на мене, не випускаючи руки.

Я з усієї сили рвонувся і ненавмисне розбив скло біля каси.

— Ти що?! — крикнув на мене вусатий чоловік.— Без черги лізеш та ще й скло б'єш?!

— Женіть його з магазину! — закричали в один голос люди.— Яке мале, а й те хоче перехитрити всіх!

"Ну,—думаю,— попав у переполох, як заєць!"

Що ж робити?

Аж чую, всі притихли: із-за прилавка вийшов невисокий чоловік, без однієї руки, в шкіряній куртці і — просто до мене:

— Це ти розбив скло? — питає і дістає олівець з кишені.

— Ні,— кажу,— не я. Це отой вусатий розбив, він вхопив мене за руку і...

— А чий ти? — перебив мене чоловік, що вийшов із-за прилавка...

Мабуть, це був завідувачий магазином... Я не знав, що й казати йому,— запише прізвище, тоді буде мені від татка. "Краще не скажу,— думаю,— нехай що хочуть роблять, а там, може, якось вискочу надвір і— додому!"

Бачу, мене вже обступили люди з усіх боків і дивляться, як на лисичку в клітці.

— Та відпустіть його,— озвалася якась старенька бабуся з черги,— чого ви причепились до нього? Може воно сирота?

— Може й так, — сказав ще хтось.

— Батько є в тебе? —спитав завідувачий магазином.

— Немає,— кажу.

— А мати?

— Теж немає,— відповідаю, а в самого, повірте, так сльози і покотилися з очей, неначе я й справді сирота.

— А скільки ж років тобі? — спитав знов завідуючий магазином.

— Не знаю,— кажу,— мабуть, уже дванадцять, а може й нема,— а сам так і зиркаю на всі боки, чи нема знайомих в магазині, щоб не провалитись з обманом.

— У вашій школі нема такого, Ольго Дмитрівно? — спитав завідуючий магазином високу жінку в зеленому пальті.

— Немає,— відповіла вона і чомусь посміхнулась, мабуть догадалась, що я всіх обманюю.

— Ти в школу ходиш? — питає.

— Ні,— кажу,— не ходжу і не ходив ніколи.

Всі переглянулись, а Ольга Дмитрівна знов чомусь посміхнулась і похитала головою. "Догадалась-таки", думаю, і схитрував:

— Дозвольте,— кажу,— я вам краще допоможу нести кульок з цукром...

"Може, думаю, хоч вирвусь як-небудь з магазина".

— Диви, у нього ще й совість є,— сказав хтось.

А Ольга Дмитрівна підморгнула завідуючому та й каже:

— Будь ласка, допоможи.

Вона дала мені один кульок, щоб я ніс, і ми вийшли з магазина.

— А як же звати тебе? — спитала Ольга Дмитрівна. □ "А й справді,— думаю,— як же тепер назвати себе?"

Згадав я, що жив колись у нас у дворі дід Мережка — низенький такий і сивий, як молоко. "Так і скажу,— думаю — а ім'я — Ігорьок".

— Чого ти мовчиш? — озвалася Ольга Дмитрівна.

— Та звати мене Ігорьок,— кажу,— а прізвище Мережка.

— Яке хороше прізвище,— сказала вона,— а батька давно немає? — запитала тихенько.

— Не знаю,— кажу,— мабуть, давно, бо й не пам'ятаю його. І мами теж не пам'ятаю. Одну тільки бабусю трішечки памятаю: вона казала, що мене в осоці знайшла десь біля броду за містом.

Ольга Дмитрівна, бачу, посміхнулась, але нічого не сказала.

Незабаром підійшли ми до високого кам'яного будинку, де два велетенських чоловіки підпирали балкон руками, і зайшли туди.

Спершу піднялись на другий поверх, пройшли довгим коридором і зупинились.

— От ми й дома,— сказала Ольга Дмитрівна, відмикаючи двері. Зайшли в кімнату. Бачу, стоїть великий диван і на ньому білий слон, такий завбільшки, як наш кіт Яшка Митрофанович. Поряд з диваном — етажерка з книгами, на ній — радіоприймач, глобус.

Я поставив кульок з цукром на стіл і відійшов до дверей.

— Чого ти став там? Проходь, сідай,— сказала Ольга Дмитрівна.— Зараз я тобі чайку дам, поп'єш, поки я на обід щось зготую. Ти ж хочеш їсти?

Налила вона склянку чаю, намазала хліб маслом і посадила силоміць мене до столу.

— Ще й соромиться. Адже цілими днями голодний бігаєш по вулицях,—сказала і покликала: — Наталю, Наталю! А йди лишень сюди! Побачиш, якого я хлопчика привела! У нього ні тата, ні мами немає. Тепер він у нас буде жити. Ми його у школу пошлемо.

"Що це вона говорить? — думаю.— Невже й справді не випустять мене звідси?"

З другої кімнати, бачу, швидко вибігла малесенька дівчинка з голубим бантиком, у червоному платтячку, з круглими очима, і пильно подивилась на мене.

— Іди, іди, не соромся, це — Ігорьок. А тебе як звати?

— Мене — Наталя,— сказала вона і вибігла знов.

— Чого ж ти не п'єш? — спитала Ольга Дмитрівна.— Може, гарячий чай?

— Та не турбуйтеся,— кажу.— Я зараз піду візьму собі хліба, то обійдусь і без чаю.

Але Ольга Дмитрівна і слухати не схотіла.

— Нікуди ти не підеш,— сказала вона мені тихенько.— У нас житимеш. Я зараз пошию тобі штанці й сорочечку, викупаєшся у ванні, відпочинеш. Ось на цьому маленькому ліжку спить Наталя, а на цьому великому — я. А ти поки що на дивані спатимеш, а згодом і тобі купимо хороше ліжко.

Я взяв склянку і тихенько почав сьорбати чай.

Незабаром знов увійшла Наталя з великою лялькою в руках.

Ольга Дмитрівна взяла її на руки, поцілувала і сіла біля мене.

— Нікуди ти не підеш, Ігорьок: ти сирота, житимеш у мене. Я віддам тебе в школу, звісно, в перший клас, бо ти ж, мабуть, ні читати, ні писати не вмієш. Будеш ходити разом з Наталею.

"Невже оце,— думаю,— все так і буде, як вона каже? Невже й справді зараз покупають мене у ванні, а потім відведуть у перший клас? Та я вже в третім учусь! Ще такого й не було, щоб з третього, та переводити в перший! А що хлопці скажуть, як узнають, а мама і татко?!"

— Ні,— кажу,— я у вас не буду, Ольго Дмитрівно. У мене є знайомі в селі, я й піду до них, в колгоспі працюватиму, як підросту трохи...

— Ет, пусте,— перебила мене Ольга Дмитрівна,— знов отак будеш ходити по вулицях, вікна бити? Надворі зима. Нікуди я тебе не пущу. Поживеш, звикнеш, потім сам нікуди не захочеш іти.

"Що ж робити?—думаю.— Доведеться тікати". Глянув я на вікна, але вони були подвійні, пообклеювані папером, ще й на другому поверсі.

"Що ж робити? Скільки отак сидітиму? Ну день, два, нарешті, а там же "шукати почнуть мене! Знайдуть, звичайно, і мама подумає, що я зрікся її навіки. Хіба признатись Ользі Дмитрівні? Соромно якось... Мовчатиму, будь що буде..."

Ольга Дмитрівна почала готувати обід.

— Ану, лишень, Наталю,— сказала вона,— знайди свій буквар, прочитай Ігоркові що-небудь, хай послухає; повчи і його читати.

Наталя швидко вибігла в іншу кімнату і повернулася з букварем.

Хтось постукав у двері.

— Будь ласка,— сказала Ольга Дмитрівна і відчинила двері.

У кімнату ввійшла якась жінка в квітчастому халаті.

— А це хто у вас? — спитала вона, глянувши на мене.

— А це,— сказала Ольга Дмитрівна,— сирітка,— і підморгнула оком,— побачила я його в магазині, таке нещасне... Давай, думаю, заберу до себе, хай у нас живе.

— Це вірно,— сказала незнайома в квітчастім халаті і теж посміхнулась. — Тільки ж треба заявити про це кудись.

— Я все зроблю,— відповіла Ольга Дмитрівна.

— Ну, гаразд. Тільки щоб слухався тьоті Олі, чуєш? — сказала мені незнайома.— А спати де ви його покладете, Ольго Дмитрівно?

— Доведеться купити ще одне ліжко.

— Ну, я вже вам дам ліжко. У мене є зайве, якраз для нього. Ходім принесемо, бо я піду з дому.

Бачу, Ольга Дмитрівна поклала ніж, яким кришила капусту для борщу, і вийшла з нею.

Я прислухався,— чую, пішли по східцях аж на третій поверх.

Невже оце вона не замкнула дверей? Дай поспробую. Гульк: аж вони трохи відчинені.

"Ну,— думаю,— цього мені тільки й треба"

Наталя згорнула буквар.

— Моя мама,— сказала вона,— купить мені ще одну книжку. Я теж через рік у нову школу піду вчитись...

Але я вже не слухав її. Тіло в мене трусилося, а серце тільки: тук-тук! Швиденько знайшов свою вушанку, пальто— та й мерщій до дверей!

Наталя, побачивши це, приклала палець до губи і завмерла, не зводячи з мене очей.

"Ну,— думаю,— вирвався нарешті на волю! Тепер хай спробують наздогнати мене!" Відчинив двері і — мерщій на вулицю!

По дорозі забіг в магазин, купив хліба і бігом додому. Яка радість охопила мене, коли я прибіг до своїх воріт! Назустріч вийшла мати.

— І де оце тебе так довго носило? — крикнула вона на мене.— Ми вже навіть зібрались тебе шукати! Думаємо, чи не потрапив бува десь під машину. Де ти був?

— Та,— кажу,— до каси дуже велика черга була, от і затримався...

* * *

На другий день, поснідавши, пішов я до школи. Біля шкільних воріт мене зустріли хлопці.

— Чого ж ти не приходив учора з лижами за місто? Ми тебе ждали, новий трамплін збудували і цілий вечір катались,— сказав Андрійко, підіймаючи шапку, яка все насувалась йому на очі.

— Не питайте,— кажу,— розповім іншим разом. Біда причепилась...

Задзвонив дзвоник.

Зайшли ми в клас, посідали на свої місця, чекаємо Івана Семеновича.

Раптом влітає Андрійко, що десь затримався, й кричить:

— Тихше! До нас іде нова вчителька! Іван Семенович захворів!

Двері відчинилися, і в клас увійшла — хто ж ви думаєте? — Ольга Дмитрівна...

Учні всі підвелися.

"Що ж робити? — думаю.— Ольга Дмитрівна мене зараз впізнає і про все розповість учням. Хіба вмитись чорнилом, щоб не впізнала? Кажуть, синя туш відмивається... Ні, краще ляжу головою на парту і буду стогнати: скажу, болять зуби. Вона повірить та й відпустить мене в лікарню або ж додому..."

Так я й зробив. Приліг на парту і застогнав: "Ох!.. ох... о-ох..."

— Що з тобою? — здивовано спитав Андрійко, що сидів біля мене.

— Та зуби чогось заболіли, — кажу,— а сам ще дужче стогну.

Чую, Ольга Дмитрівна почала робити перекличку. Підійшла й до мене черга. Прочитала вона моє прізвище раз — я мовчу, прочитала вдруге — теж мовчу...

— Що, немає? — спитала вона учнів.

— Та ні, є!—крикнув Андрійко.— Тільки він захворів: зуби болять.

— Зуби? — здивовано спитала Ольга Дмитрівна і підійшла до мене.

Вона йде, а мене неначе хтось вогнем пече: зуб на зуб не попадає, дрижу, мов з холодної води виліз.

— У чому річ? — питає вона.— Що в тебе болить?

І враз тихенько протягла:

— Ой, та це ж Ігорьок Мережка...

Спочатку ніхто нічого не розумів, а потім все з'ясувалося. Сміялися всі. А мені було не до сміху... З того часу я перестав говорити неправду, хоч вірте, хоч не вірте, але Мережкою так і залишився.